

Голас Радзімы

№ 28 (1290)

ЛІПЕНЬ 1973 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 18-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

Апошні раз сабраліся ўсе разам, у школьнай форме, выпускнікі Озерскай сярэдняй школы Уздзенскага раёна. Разам з імі настаўніцы Соф'я ШЫМЧЫК і Наталля ДАНИАЛОВІЧ і дырэктар школы, заслужаны настаўнік БССР Аляксандр ЛЯХАУ. Фота У. КАШКАНА.

ПАСЛЯ БАЛЮ

Штогод у канцы чэрвеня па ўсёй рэспубліцы адзначаецца свята, якое не мае пэўнай даты і не занесена ў календар. Выпускнікі сярэдніх школ атрымліваюць атэстаты сталасці, уступаюць у самастойнае жыццё.

Яшчэ, здаецца, толькі ўчора былі звычайныя ўрокі, школьныя званні, хваляванні перад экзаменамі. А сёння семнаццацігадовыя юнакі і дзяўчаты, надзвычай урачыстыя і па-святочнаму апрашчаныя, ідуць на свой апошні школьны бал. Побач з многімі маці, бацькі, бабулі і дзядулі. Дзесяць гадоў назад яны вялі свайго нашчадка ў першы клас, моцна трымаючы за руку, сціляючыся, каб адказаць на нейкае пытанне. А цяпер галовы дзяцей узвышаюцца над бацькамі. Яны нібы ўпершыню ўбачылі, што дзеці сталі дарослымі, і таму далікатна назіраюць збоку за ажыўленымі размовамі юнакоў і дзяўчат, разглядаюць модныя прычоскі і прыкметы ўзаемных сімпатый.

Апошні школьны бал — гэта развітанне з дзяцінствам, з намі, з школай, пэўны рухавік, пасля якога тая адзіная дарога, што збірала іх штогод

першага верасня, падзеліцца на мноства сцяжынак, і выбар напрамку кожны зробіць сам.

92 выпускнікоў мела сёлета школа № 1 горада Баранавічы. Настаўнікі адзначаюць трывалыя веды юнакоў і дзяўчат, іх мэтанакіраванасць і паслядоўнасць у вызначэнні свайго далейшага лёсу. Планы ў кожнага намечаны загадзя.

Ніна КАРПОВІЧ: мая мара — вучыцца ў Мінскім медыцынскім інстытуце. Атрымаўшы ў школе залаты медаль, я буду мець пэўныя льготы пры паступленні, дзядзецца здаваць толькі ўступны экзамен па хіміі. Гэта адзін з любімых маіх прадметаў. Дадаткова да школьных урокаў я наведвала факультатывыя заняткі, удзельнічала ў гарадской алімпіядзе па хіміі.

Аляксандр КАРАІМ: я падаў ужо заяву на курсы шафэраў. Праз паўгода буду працаваць па спецыяльнасці, якая мне вельмі падабаецца.

Наталія РАГАЦЭВІЧ: хачу паступіць у музычнае вучылішча. Я іграю на баяне, удзельнічала ў школьнай мастацкай самадзейнасці і мяне заўсёды больш вабіла падрыхтоўчая работа — выбар мелодый, іх развучванне. Мне было б ціка-

ва працаваць у дзіцячым садзе, вучыць малых разуменню гармоніі, прыгажосці.

Мікалай БУГАЙ: мой бацька працуе слесарам-зборшчыкам на заводзе станкапрылад. Я вырашыў пайсці да яго ў цэх. Работа там цікавая, патрабуе і ведаў, і кемлівасці.

Аляксандр ЕРХАУ: радыётэхніка стала маім захопленнем, пэўна, назаўсёды. Мая мадэль радыёкіруемай «Волгі» заняла сёлета першае месца на выстаўцы тэхнічнай творчасці ў Баранавічах. Цяпер я рыхтуюся да паступлення ў Мінскі радыётэхнічны інстытут.

92 выпускнікі адной школы, 1290 — усіх баранавіцкіх школ, дзесяткі тысяч — іншых гарадскіх і сельскіх сярэдніх агульнаадукацыйных. Што чакае гэтых маладых людзей з атэстатамі сталасці? Коротка можна адказаць так: вучоба або работа. Пэўная частка сённяшніх выпускнікоў стане з першага верасня студэнтамі інстытутаў, навучэнцамі тэхнікумаў і прафтэхвучылішчаў. Яны набудуць веды па абранай спецыяльнасці і прыйдуць на працаўладкаванне, ва ўстановы, у калгасы і саўгасы. Але больш палавіны юнакоў і дзяўчат працаваць пойдзе адразу пасля школы,

спецыяльнасць набудзе на рабочым месцы. Права на працу гарантавана савецкім законадствам, да таго ж выпускнікі сярэдніх школ карыстаюцца яшчэ і пэўнымі льготамі. На кожным прадпрыемстве для іх браніруюцца месцы, накіраванне гарадской ці раённай камісіі па працаўладкаванні падлеткаў адміністрацыяй не аспрэчваецца і звальненне маладога рабочага без згоды гэтай камісіі не дазваляецца.

Рабочы з сярэдняй адукацыяй — характэрная рыса нашага цяперашняга жыцця. Зразумела, што ў век навукова-тэхнічнай рэвалюцыі ўзрастае патрэба ў ведах па фізіцы, хіміі, матэматыцы сярод тых, хто працуе на станках ці абслугоўвае іх.

Мэта нашага грамадства — выхаванне гарманічна развітага чалавека. Будучы токар павінен ведаць гісторыю свайго краіны, літаратуру, будучага музыканта ўзбагаціць вывучэнне дакладных навук, здароўю і тых і другіх паспрыяюць урокі фізічнай культуры. Усеагульная сярэдняя адукацыя, завяршэнне пераходу да якой намечана на канец пяцігодкі, станоўча ўплывае на ўсе бакі

жыцця савецкага грамадства. Кіраўнікі прадпрыемстваў, напрыклад, лічаць, што папаўненне рабочых калектываў актыўнай, усебакова развітай моладдзю, якая прагне сочыць за ўсім новым, шмат чытае, працягвае вучыцца на вярхніх ці завочных факультэтах, актыўна не толькі членаў іх брыгад ці ўчасткаў, а многіх майстроў, начальнікаў цэхаў, змен. Матэрыяльны фактар, прэстыж адукаванага чалавека вядзе да таго, што маладыя рабочыя, учарашнія выпускнікі, хутка становяцца класнымі спецыялістамі, перадавікамі і наватарамі вытворчасці, актыўна ўдзельнічаюць у грамадскім жыцці сваіх калектываў.

Адгучалі развітальныя школьныя вальсы, да будучых традыцыйных вечароў засталіся песні, што спявалі ўсе разам пасля апошняга балю, сустракаючы святанне на вуліцах і плошчах гарадоў, за вакаліцамі сёл. Пачуццё вернасці і любові да Радзімы, ззаводжэнне якога ў чалавечай памяці нязменна звязана з дзяцінствам, юнацтвам, застанецца ў сэрцы назаўсёды, як і выпускны бал — рубж паміж юнацтвам і даросласцю.

ІДУ МАГІЛАМ ПАКЛАНІЦА

ІЗНОУ я крочу па квітнеючай зямлі Беларусі. Яна напамінае мне казачны дыван, сатканы прыродай з бірузовых лясоў і ізумрудных лугоў і ззяючых жэмчугам азёр.

На беларускую зямлю прывяла мяне памяць трывожнага юнацтва. Захацелася яшчэ раз прайсці па дарогах, якімі крочыў у навалнічныя ваенныя гады, дэ-крануцца далонямі да шурплатых ствалоў знаёмых бярозак і соснаў, пасядзець на берагах рэк і азёр, зачарпнуць прыгаршчы іх празрыстай вады. Але ў душы пазнаюць яны мяне? Бо тады я быў дзе-вятнаццацігадовым хлопцам у шэрым салдацкім шынялі, у ботах з дзіркамі ад шалёных куль. Не, гэтыя рэкі і азёры, лясы і палі павінны пазнаць мяне. Па шрамах, па поступу, па голасу. Бо першыя вершы я складаў тут, пад абгарэлымі дрэвамі, у халодных акопах.

Беларускае неба ўкрыла мяне, як сына, сінім аксамітам ночы. Але заснуць я не мог. Хоць ад Мінска да Віцебска і ад Віцебска да Гарадка, то пездам, то машынай, я адолеў вялікую адлегласць, па-радкам стаміўся, а заснуць не мог. Думкі аб мінулым аказаліся мацней за сон.

Не, сёння мне не заснуць. Я ўстаў, падышоў да акна. Цені дрэў ад месяцавага дышоў да акна. Цені дрэў ад месяцавага святла спаласавалі паляну, як бавоўнавае поле ў маім родным Таджыкістане. На цёмна-сінім небе россыпам алмазаў ззялі зоркі. Раптам адна зорка сарвалася і, працарціўшы неба, упала. Як мне зда-лося, у той акап, які я аднойчы выкапаў на ўзлеску ля вёскі Беразнякі.

Ахоплены якімсьці неадольным пачуц-цём, я выходжу на месяцавую паляну і па ледзь прыкметнай сцязцы іду, іду... за той зоркай, што ўпала ў мой акап. На ўсходзе вёскі Беразнякі спакойна цячэ тая ж і не зусім тая рэчка Усіса. Я пачаў крочу ў нагу з рэчкай па яе беразе. Што ж у ёй змянілася?

І раптам я сустракаю старога. Ступае асяржожна, накульгваючы. Ці не тыя думкі, што не давалі мне спакою, прывялі і яго сюды?

— Па-мойму, у гады вайны рэчка была шырэйшай? — пытаюся я.

— Правільна. Ніжэй млын стаяў. Ага, сапраўды. Значна шырэйшай была рэчка. Мы з вялікай цяжкасцю пераздо-лелі яе. Фашысты лютавалі, такі агонь адкрылі.

Стары аказаўся мясцовым жыхаром. Мы пазнаёміліся. Дзмітрый Максімовіч у гады вайны камандаваў батарэяй, а пасля быў сакратаром партарганізацыі ту-тэйшага калгаса. Цяпер ён на пенсіі.

НЕ СПЯШАЮЧЫСЯ, ідзем к лесу. Тут праходзіла лінія варожай аб-роны. Памятаю, як мы яе прарва-лі. Некалькі салдат паўзком прабраліся да ўмацаванняў і падпалілі там дыма-выя шашкі. Дымавая заслона засціла-ла ўсё перад фашыстамі, і яны палілі аб-куды...

Баі тут ішлі амаль пяць месяцаў. Цяж-кія баі. У кастрычніку 1943 года, пасля смяротнай сутычкі ля Невеля, наша часць рушыла да Гарадка. К канцу снеж-ня мы адбілі яго ў ворага... Пяцьдзятка беларускай зямлі... Ваенныя гісторыкі назвалі яе «жэном Беларусі». Сапраўды, яна бы-ла тым акам, праз якое на беларускую зямлю прабіралася з усходу зара вызва-лення.

Я шукаў ля лесу той акап і зорку, якая ў яго ўпала. Але ніякіх слядоў; ні акапа, ні зоркі. Вакол было велізарнае поле. Можна, зорка ўпала там, дзе мяне пара-ніла? Шукаю памятнае месца. Вось тут нас, трох салдат, у час атакі паваліла на зямлю выбухам снарада. Аднаму аскол-кам прабіла грудзі, другому трапіла ў галаву. Я спрабаваў падняць іх, але да-рэмна: яны ўжо былі мёртвыя. Спачатку ў гарачцы бою я нават не адчуў, што таксама ранены. Хацеў устаць, але пра-вая нага не слухалася, у боце хлопала. Я дацягнуўся да вінтоўкі і, абапёршыся на яе, паспрабаваў падняцца. Не змог. Кроў сачылася і з пляча, шынель набры-няла, пацяжэла. Папоўз з апошніх сіл, ад-чуваю, як дранчвец цела.

Хоть шаг еще. Хотя б немного, Чтоб я гранатой их достал!

Но пуля мне пробила ногу —

Солдат беспомощно упал... И смерть, оскалась напоследок, В конце победного пути, Уже хотела кубок злот Ко рту спокойно поднести. Свистели пули и свистели... Неподалеку и вдали. Мои товарищи лежали, Глотая снег своей земли.

Апрытомнеў я ў палявым шпіталі ў Беразняках. У акно глядзелі маладыя таполі. Ваенны хірург Жыгалёў выняў з майго цела некалькі асколкаў. Дарэчы, праз дваццаць гадоў выпадак зноў звёў мяне з Жыгалёвым у Душанбе. Кажуць, краўчы пазнаюць сваю работу па швах. Так і хірург пазнаў мяне па шрамах.

Пятра Жыгалёва, умелага хірурга, ча-раўніка ў сваёй справе, ужо няма ў жы-вых, але яго памятаюць. Пра яго гаво-рылі, што пад яго чароўнымі рукамі кулі і асколкі быццам самі з цела вы-скоквалі...

Дзмітрый Максімовіч паказаў мне той дом, дзе быў палявы шпіталь. Побач — магілы. Слабы ветрык варушыў галінкі пастарэлых за гэтыя гады таполяў.

З домакі выйшла старая. Дзмітрый Максімовіч пазнаёміў мяне з ёй:

— Наталля Фамінічна, тут жыве. І ў вайну жыла.

— Чые гэта магілы? — пытаюся я.

— Афіцэр спачывае, — гаворыць яна сумна, як быццам толькі ўчора было па-хаванне.— А побач—яго любімая.

І, быццам сама сабе, растлумачвае:

— Медсястрой была. Любілі яны адзін аднаго. І пакляліся адзін аднаму і ўсіх прасілі: калі загінуць, каб пахавалі по-бач. Так і здарылася: у адзін дзень загі-нулі...

Расказваючы, Наталля Фамінічна піль-на ўглядалася ў мой твар, быццам спра-буючы адгадаць, што я скажу. А што я мог сказаць? Я думаў аб тым каханні, якое мацней за смерць.

Год назад я прачытаў верш народнага паэта Беларусі Петруся Броўкі аб сал-дацкім помніку. Я ўспомніў тыя вершы ў Беразняках, ля помніка салдату, што стаіць побач з праўдзівым калгасам імя Крупскай. Салдат, прайшоўшы ў агні ба-ёў амаль палавін Еўропы, нарэшце вяр-нуўся ў родны край. Маці чакае яго. Але салдат не заходзіць у дом, не знімае шынялі і не кладзе на зямлю аўтамат. Ён вярнуўся дамоў помнікам. У снег і ў дождж салдат ахоўвае родную зямлю.

Няўжо Петрусь Броўка пачынаў ужо тут і напісаў палыміяны радкі аб гэтым помніку? Аднак, калі б ён не напісаў гэ-тага верша, то яго склаў бы я або іншы паэт.

Калгас імя Крупскай — самая вялікая, перадавая гаспадарка ў Гарадоцкім раёне. Велізарныя ворныя землі і бяс-крайнія лясы распасціраюцца па бера-гах Усісы. Тут няма сям'і, не страціўшы ў вайне блізкіх і родных, няма дома, які не пацярпеў бы ад бамбёжак і пажараў. Да гэтага часу ў палях і лясах яшчэ су-страхаюцца шрамы вайны — акопы. Да гэтага часу жалобна раняюць смалу-слязу знявечаныя кулямі і снарадамі дрэвы.

Жывуць тут такія ж простыя і гасцін-ныя людзі, як і па ўсёй Беларусі. Бела-русы многа, вельмі многа страцілі ў вайну. І яны ўмеюць даражыць друж-бай. Бо ў цяжкія дні вайны менавіта сябры, народы-браты дапамаглі ім вы-гнаць ворага з роднай зямлі. З дапамо-гай сяброў узялі яны разбураную гас-падарку, разам з сябрамі сям'ёй адзі-най ідуць наперад.

У ВІЦЕБСКУ я сустраў сваіх земля-коў-таджыкаў. Пасля вайны яны жаніліся на беларускіх дзяўчатах, абзавяліся сям'ямі, асели тут. У многіх ужо ўнукі. Кроўна звязан з гэтай зям-лёй і я. У тыя дні вайны віцебская зям-ля была горнам, у якім я загартоўваў-ся, вучыўся тут мужнасці і стойкасці. Я нарадзіўся двойчы: першы раз у Та-джыкістане, другі — на гэтай зямлі, калі мяне літаральна ўваскрэслі з мёртвых. Таму і лічу я сябе названым сынам Бе-ларусі. У Беларусі, асабліва ў Віцебску, многа такіх названых сыноў — усіх на-цыянальнасцей, з усіх рэспублік Савец-

кага Саюза. Напярэдадні тысячагоддзя Віцебска тут узводзяць выдатную шма-тпавярховую гасцініцу. Яна ветліва рас-чыніць свае дзверы перад гасцямі. І я ведаю, сярод іх будзе нямаючых названых сыноў Віцебшчыны.

Калі мы разгледзілі гэту гасцініцу, рэдактар абласной газеты Мікалай Да-рафеенка расказаў, што ў горадзе з'явіўся на свет 250-тысячны жыхар. Ён нарадзіўся ў сям'і рабочага.

Яго нараджэнне радасна адзначаў увесь горад. Сёння нават цяжка пае-рыць, што 26 чэрвеня 1944 года, у дзень вызвалення горада ад фашысцкіх захопнікаў, тут налічвалася ўсяго 218 чалавек... Горад быў ператворан у руі-ны. А да вайны ж тут было 170 тысяч чалавек. Кожны трэці партызан Віцеб-шчыны склаў галаву ў родных месцах.

Тут кожны камень, кожны пералесак, кожнае возера захоўваюць легенды аб мужнасці, вернасці і стойкасці. У ад-ным з былых партызанскіх лагераў я бачыў бярозу. На вершліне яе сокал звёў гняздо, а пад дрэвам ляжыць ка-мень. Калісьці пад гэтай бярозай спаў юнак. Яго звалі Коля-таджык.

Берега белорусская в лесу, Видавшая военную грозу, Просила ветер: ветер-ветерок, Слетал бы, друг любезный, на восток,

Нашел героя фронтовых дорог Таджика Колю и ему принес Поклон от белорусских всех берез.

Беларускія партызаны вельмі любілі Колю-таджыка — добрага хлопца, са-праўднага байца. Але ніхто не ведае яго сапраўднага імя, не памятае, дзе ён на-радзіўся. Кажуць, быццам пасля вайны ён вярнуўся дамоў. Магчыма, гэты пар-тызан — адзін з самых дарагіх назва-ных сыноў Беларусі — спакойна жыве ў адным з куткоў Таджыкістана. Я не трачу надзеі адшукаць яго.

Пасля Беразнякоў я накіраваўся ў вёс-ку Новыя Вайханы. Пакланіўся магілам тых, хто змагаўся разам са мной і загі-нуў ля Усісы. Там ляжыць яфрытар Джураеў Болта, родам з кішлака Якута-та, што ў Вахшскай даліне. Я прысеў на магільную пліту — на вачах выступілі няпрошаныя слёзы. У дзень вызвалення Гарадка мы разам ішлі па вуліцах...

Я ПАЧАЎ свой расказ аб беларускай зямлі, параўнаўшы яе з дываном. Наш Таджыкістан таксама параў-ноўваюць з дываном. У дыване Та-джыкістана пераважаюць больш чырво-ныя колеры — колеры цюльпанаў і сонца.

Нядаўна я бачыў дыван дзівосны і не-параўнаны. Ён нагадвае цудоўныя пей-зажы далёкіх і разам з тым блізкіх кра-ёў — Таджыкістана і Беларусі. Ста-ральнікі яго ўзялі колеры і адценні ў ізумрудных лясоў, блакітных азёр, у беласнежных вершаліні і залатога сон-ца. А сатканы ён з нітак дружбы наро-даў. Гэты дыван — справа рук майс-троў Віцебска і Кайракума, а малюнак стварылі мастакі абодвух камбінатаў.

Я ўспомніў, як будавалі Кайракумскі дывановы камбінат. Тады на дапамогу таджыкіскаму будаўнікам прыйшлі ўмель-цы майстры з Віцебска. Яны ўстанавілі но-выя станкі, навучылі таджыкіскае кале-га на іх працаваць, а потым выклікалі іх на спаборніцтва. І сёння мастакі і дываноў-шчыкі Кайракума і Віцебска дапамага-юць адзін аднаму, абменьваюцца вопытам, радуюцца поспехам сваіх ся-броў. А некаторыя маладыя беларускія майстры, якія прыехалі ў Кайракум, засталіся тут і абзавяліся сям'ямі.

У гады станаўлення Савецкай улады ў Таджыкістане разам з нашымі бацька-мі змагаліся супраць басмачоў і белару-сы. Многія з іх аддалі жыццё за шчасце таджыкага народа і спачываюць у нашай зямлі... У мінулыя вайны на За-ходняй Дзвіне таджыкіскія сыны выка-налі свой свяшчэнны абавязак. Многія з іх сталі часцінкай беларускай зямлі.

Заходняя Дзвіна і Сырдар'я — бліз-няты, як дываноўшчыкі Віцебска і Кай-ракума. Яны няўмоўным шумам хааль-апяваюць ленінскую дружбу народаў.

Абдужабор КАХОРЫ.

Сталовая калгаса «Прагрэс» Гродзенскага раёна. Ва ўтуль-най зале — сучасная мэбля. На стол падаюцца смачныя разна-стайныя стравы. Фота К. ЯКУБОВІЧА.

ГРОДЗЕНШЧЫНА Ў 2000-м ГОДЗЕ

Мінскім філіялам Цэнтральнага навукова-даследча-га і праектнага інстытута па горадабудаўніцтву складзе-на праектная дакументацыя, якая вызначае развіццё Гро-дзенскай вобласці і яе га-лоўнага горада — Гродна да 2000 года.

Аб значэнні работы, якая з'яўляецца першай у гора-дабудаўнічай практыцы Бе-ларусі, расказвае галоўны архітэктар мінскага філіяла ЦНДІП Ю. ГЛІНКА.

Комплексны падыход за-бяспечыць найбольш рацыя-нальнае і гарманічнае выра-шэнне вялікага кола сацыяль-на-эканамічных, тэхнічных і гаспадарчых задач, павысіць эфектыўнасць капітальных укладанняў у прамысловасць, сельскую гаспадарку і будаў-ніцтва населеных пунктаў, палепшыць выкарыстанне зя-мельнага фонду, мясцовых прыродных і сыравінных рэ-сурсаў.

Генеральны план развіцця Гродна — адзін з элемен-таў гэтай вялікай работы. Го-рад у бліжэйшыя 25—30 га-доў ператворыцца ў буйны прамысловы, культурны і ту-рыстычны цэнтр на захадзе краіны. К 2000 году насель-ніцтва яго ўзрасце да 300—320 тысяч чалавек. З улкам усяго гэтага і распрацаван праект.

Прамысловасць горада раз-месціцца ў трох асобных раё-нах, куды мяржуецца таксама вынесці з жыллой забудовы і прыбярэжнай паласы некато-рыя старыя прадпрыемствы. Усё жыллёвае будаўніцтва будзе групавацца ў сістэме дзевяці добраўпарадкаваных раёнаў па 30—40 тысяч жых-ароў у кожным.

Цікава вырашаны праект дэталёвай планіроўкі і забу-довы цэнтра, які захоўвае вя-лікую колькасць ансамбляў у стылі рэнесансу, барока, кла-сіцызму і асобных помнікаў XII, XV, XVI стагоддзяў, што характарызуюць этапы шматвяковага развіцця го-рада. Брукаваныя вулічкі за-стануцца ў ранейшых габары-тах і будуць служыць толькі пешаходам. Некаторыя стара-даўнія будынкі намечана вы-карыстаць пад музеі, бары, гасцініцы. Вядомы Брыціцкі манастыр мяржуецца ператвар-ыць у турыстычны цэнтр. Тут правядуць толькі частко-вую рэканструкцыю.

У комплексным плане га-лоўнай схемы вызначаны на-прамкі развіцця і іншых гара-доў вобласці. Генпланы атры-малі ўжо Шчучын, Масты. Распрацоўваюцца праекты для Навагрудка, Смаргоні, Ліды, Слоніма.

Узбудыненне значна скаро-ціць колькасць сельскіх насе-леных пунктаў, але ўзровень добраўпарадкавання ў іх на-блізіцца да гарадоў.

Віцебск. Мікрараён па вуліцы «Правды».

Фота Э. ТРЫГУБОВІЧА.

ДАРОГА Ў СОРАК ПЯЦЬ ГОД

У маі ў вёсцы Усава Капыльскага раёна гасціла ў сваёй нашай суайчынніца са Злучаных Штатаў Амерыкі Алена ПРАХАРЭНЯ. У роднай вёсцы яе наведваў супрацоўнік капільскай газеты «Слава працы» І. АШЭЧЫК. Яго артыкул мы прапануем нашым чытачам.

Ад вёскі Усава да Капыля рукой падаць. Паабапал балышака раскінуліся калгасныя палаткі. Перад узездам у вёску гектары грамадскага саду. Квецень яблынь і груш, зялёная мурава лугу, свежа ўзараная зямля на агародах — усюды ўладарыць вясна. Ды яшчэ вялікае буслінае гняздо на самым высокім дрэве пасярод вёскі. Да яго, як у родны дом, вярнуліся вандруўнікі-буслы. У далёкіх цёплых краінах правялі яны зіму і зноў вярнуліся да свайго гнязда, дзе нарадзіліся і навучыліся лятаць.

Я ехаў на сустрэчу з чалавекам, які таксама аднойчы пакінуў родны дом і якога пад старасць пацягнула да роднай зямлі, да роднага кута. Ехаў і думаю: якой гэта будзе сустрэча з чалавекам, што пражыў далёка, вельмі далёка ад калісьці родных мясцін сорок пяць гадоў?

Маёй субяседніцай аказалася пажылая ўжо жанчына. Звычайная сялянская хустка на галаве прыкрывала ўсё яшчэ пышныя, але зусім сівыя валасы. Шырокія малолістыя рукі, даверлівыя вочы.

— Так, я і ёсць тая жанчына, якой вы цікавіцеся, — адказала яна на маё запытанне. — Прыехала да сястры ў госці са Злучаных Штатаў Амерыкі. Гасцю ўжо два тыдні.

Жанчына гаворыць нетаропка, здаецца, узважаючы кожнае слова. Не ведаўшы, не сказаў бы, што яна пражыла за акіянам сорок пяць гадоў. Добра гаворыць па-руску, раз-пораз устаўляе беларускія словы.

Не, не першы раз на савецкай зямлі. У мінулым годзе з групай турыстаў наведала Мінск, Ленінград, Маскву, Кіеў. У родную вёску не змагла тады заехаць, і вось сёлага збылася мара. Вельмі хацелася хоць вокам кінуць на родны кут. Але ж колькі змен тут адбылося!

Ёй хацелася гаварыць і гаварыць аб усім: пра тое, як амерыканскія госці і яна сама былі ўражаны, убачыўшы прыгажосць і чысціню нашых гарадоў, пра гасціннасць савецкіх людзей, пра плён іх працы. І, вядома, не магла яна не ўспомніць таго часу, калі пакінула родную зямлю.

Паехала Алена Прахарэня (тады Шанун) у Амерыку, што называецца, апошнім эшалонам. У канцы дваццятых гадоў, калі вёска пачынала перабудоўвацца на сацыя-

лістычны лад. Мала хто хацеў тады ехаць шукаць шчасця на чужыне. Яе ж запрасіла сястра, якая жыла там даўно. Наабяцала маладой дзяўчыне залатыя горы.

У Нью-Йорку, куды адразу трапіла з іншымі эмігрантамі Алена, як і паўсюдна ў Амерыцы ў той час, панавалі занадта высокія і знаёмчыны крызіс і знайсці работу было цяжка.

— Уладкавалі мяне на нейкую швейную фабрыку, — успамінае Алена Іванаўна, — заробтак нізкі, жыццё няма дзе. А тут яшчэ і мовы англійскай не ведала. Смяюцца з мяне, а я плачу. Адна толькі думка была: хоць колькі сабраць грошай і вярнуцца дамоў. Здаецца, каб не акіян, пешшу б пайшла.

Цяжкая работа, адчай і дрэнныя ўмовы жыцця падарвалі здароўе дваццацігадовай дзяўчыны.

— Два з нямногім пуды важыла, чуць дыстрофікам не стала ад такога жыцця. Чым бы ўсё кончылася, не ведаю, але сястра ўзяла да сябе. Яна працавала ў фермера. Малако дапамагло.

Хутка разыйшліся грошы, якія збірала на дарогу. Сястра сястрой, а за кватараванне трэба было ёй плаціць. І прыйшлося зноў шукаць работу. Працавала ў рэстаране, а затым зноў на фабрыцы.

Заўсёды хацелася дамоў. Але так, як у час вайны — ніколі.

— Чакалі кожны дзень звестак з Еўропы. Яны былі спачатку не судыяльныя. Як там нашы родныя, што з імі сталася? Гэтыя думкі не давалі спакою.

Расказвае жанчына аб тых, ужо стаўшых далёкімі днях. І сум затаіўся ў вачах, нялёгка гэта ўспаміны. Але прыпомніла яна дзень літаральна ўчарашні, калі пабывала на святкаванні Дня Перамогі ў Капылі, і весела, радасна загаварыла:

— Дружна вы тут жываце. І памятаеце аб усім. Гэта свята, як і першамайскае, лепшая агітацыя за ўсё. Праўда, мяне агітаваць не трэба. Я заўсёды там, дзе цяпер жыў, у горадзе Новы Лондан, у штаце Кенекцікут, гавару праўду пра Савецкі Саюз. Простыя амерыканцы гэта разумеюць. Не падабаюцца словы праўды аб СССР толькі тым, хто моцна на вайну, ды тым, хто ўдзец ад заслужанага пакарання за злачынствы на роднай зямлі (ёсць у нас і такія).

Там, у Амерыцы, у Алены Іванаўны, жыве сын. У яго сям'я, сваіх чацвёра дзяцей называў амерыканскімі імёнамі. Але маці перадала яму сваю мову і нязгасную любоў да роднай зямлі. І ён таксама збіраецца наведваць радзіму продкаў. А многія ўжо не прыедуць: смерць перакрэсліла іх надзеі.

— Толькі гэтай зімой пяць нашых былых усаўцаў і з іншых вёсак памерлі. Некаторыя дажываюць свой век у дамах для састарэлых. Алены засталіся, а ў каго і ёсць дзеці — не вельмі імкнуча непакоіцца аб лёсе бацькоў. Такія ўжо законы жыцця ў Амерыцы. Сын мой таксама асобна жыве. Сустрэаемся аднак.

— А вось мая сястра Вольга жыве тут, — працягвала далей расказ Алена Іванаўна. — Інакш склалася яе жыццё. Шчаслівейшая яна. На зіму ў Маскву да унукаў едзе, там і жыве. Старасць яе забяспечана. Летам прыехала ў вёску, зямлю любіць, капаецца ў агародзе. Побач другі сын жыве. Вунь які палац пабудоваў! А ў доме які дастатак! Раней і не снілася гэта. Памятаю, у бацькі на ўсіх пяцёрых нас былі адны валёнкі.

Была яна ў дамах сваіх былых вясцоўцаў. Жывуць яшчэ некаторыя сяброўкі, з якімі калісьці бегала ў школу. Стаіць і тая школа, маленюкая хатка, цяпер не абжытая, як помнік далёкага мінулага.

— Абавязкова зраблю яе здымак і пакажу сваім суседзям, сыну і ўнукам. Хай бачаць, як мы жылі раней і наогул як жылі ў Расіі да рэвалюцыі. На другім здымку пакажу дом цяперашняга калгасніка. Раскажу пра тых пераўтварэнні, якія адбыліся на усаўскай зямлі. Там, дзе калісьці былі балоты, якая пшаніца расце! Зніклі маленюкія шнуркі — надзелы, палаткі — як вокам скінуць. І ўсе яны дагледжаны руплівымі гаспадарамі.

Доўга цягнулася наша размова. Жанчыне быццам хацелася выгаварыцца за тры доўгія гады, калі маўчала, не ведаючы чужой для яе мовы. Ёй хацелася выказаць усё набалелае і падзяліцца новымі ўражаннямі. Яна разумела, што, магчыма, ужо не прыедзе больш на сваю Радзіму.

...Ад Капыля да Усава некалькі кіламетраў. А які ж доўгі шлях прыйшлося прайсці жанчыне, каб зноў ступіць на родную зямлю. Гэта не толькі дарога праз кантыненты і акіяны, гэта — дарога жыцця ў сорок пяць год.

КРЫЖОВКА ВСТРЕЧАЕТ ХЛЕБОМ-СОЛЬЮ

Восемнаццаць мальчыков і дэвочек, дзяцей нашых соотечественников из Австрии, Бельгии, Франции и Федеративной Республики Германии, стали нашими гостями. Их радушно встретила белорусская земля. Перед Крыжовкой, где они месяц будут отдыхать в пионерском лагере, у них была остановка в пограничном Бресте, история которого неразрывно связана с первыми героическими страницами Великой Отечественной войны. Брестская крепость — наша слава и боль, немой свидетель нестигаемого мужества наших воинов. Первый снимок сделан в крепости-герое у скульптуры «Жагда».

На следующий день гости побывали в Беловежской пушке [средний снимок]. И вот, наконец, Крыжовка. Мальчик и девочка в национальных белорусских костюмах преподносят ребятам из-за рубежа хлеб-соль. Цветы, музыка, улыбки и дружеские рукопожатия тоже говорят о том, что гостям здесь рады, что их приезде ждали с волнением и нетерпением. Сейчас распахнутся перед гостями ворота пионерского лагеря [нижний снимок]. Добро пожаловать в Крыжовку!

ЗВАНЫ ГРАНАДЫ

Само яго імя гучыць, як песня, — Федэрыка Гарсія Лорка. Яно стала сімвалам іспанскай песні. Гарчай, як сонца над яго радзімай. Журботнай, як доля яго народа. Няскоранай і вольналюбивай, як сэрца паэта.

Прабітае фашысцкай куляй, яно перастала біцца ў трагічным для Іспаніі жніўні 1936 года. Але яго б'ецца і заўжды будзе біцца ў рамантычнай паэзіі, у песеннай драматургіі Лоркі. Ён мог быць нашым сучаснікам, 5 чэрвеня 1973 года яму споўнілася б семдзесят пяць...

1. 31 снежня 1936 года.

Машына спынілася каля манастырскай брамы. З яе выйшаў чалавек у скураной курт-

цы і вялікім чорным берэце. — Viva! — раздалася некалькі галасоў. — Viva Дуглас! Присутныя пазналі генерала. І ён, адказваючы ім, змахнуў берэт, скамечыў яго і запіх-

нуў у бяздонную кішэню курткі.

Вароты расчыніліся і, разам з усімі сустракаючымі, схавалі ў манастырскім двары генерала Дугласа, які прыехаў правесці свята з баявымі таварышамі.

Уласна ўсю гэтую задуму з Новым годам прыдумаў ён сам.

Хацелася забавіць хоць на некалькі гадзін тых, хто амаль з самага пачатку фашысцкага мяцяжу не ведаў ні сну, ні спакою, рабіў па чатыры-пяць баявых вылетаў у дзень, абараняючы мірных жыхароў Мадрыда і рызыкуючы кожны раз сустрэць смерць у навалінічым небе.

Калі гаварыць шчыра, і яму даўно ўжо не даводзілася сядзець за святочным сталом, бадай, з той минуты, як стаў ён генералам Дугласам.

Ён зайшоў у галоўную царкву старажытнага капуцынскага манастыра. Са згоды саміх капуцынаў, — усё ж такі вайна! — тут размяшчаліся байцы ка-

муністычнай міліцыі. Статуі, лампады, кветкі, свечкі — усё засталася на сваіх месцах. Толькі да мармуровых ружавых ног мадонны нехта прымацаваў плакат: «Смерць фашыстам!»

Гучнае рэха вяртэла галасы ў пустых сутарэннях манастыра. І гучала яно на дзвюх мовах.

Смуглявыя спрытныя іспанцы да месца і не да месца тэмпераментна крычалі: — Viva Русія!..

За доўгія манастырскія сталы рассядваліся не па-вайсковому марудна. Чакалі гасцей з Мадрыда. І спяшачца не было куды: да Новага года заставалася некалькі гадзін.

І усё ж у размовах і паводзінах людзей адчувалася вайна. Скрозь мірныя словы застолля раптам прарываліся трывожныя размовы пра мяцеж, пра фашыстаў, пра паветраныя баі...

Генерал разумеў: як бы ён ні стараўся арганізаваць «пе-

ракур ад вайны» сабе і падначаленым, — час возьме сваё.

Добразхвотнікаў з Савецкага Саюза акружалі іспанцы. Брацтва лётчыкаў двух народаў адчувалася на кожным кроку і ў Мадрыдзе, і тут, непадалёк ад сталіцы, у маленькім гарадку Алькала дэ-Энарэс, дзе чатырыста гадоў назад нарадзіўся вялікі іспанец — Мігэль Сэрвантэс.

Здавалася, не толькі дух яго яшчэ лунаў тут — у любы час маглі зайсці і сесці за стол Рыцар Сумнага Вобразу і яго верны збрыяносец.

З маленюкага акенца генерал убачыў вузенькую рацунку Тахунню — прыток Тахо і падумаў, што можа адсюль глядзець на яго Сэрвантэс. Шкада, чытаў яго даўно, у дзяцінстве, а потым былі кнігі Горкага, Серафімовіча, Шалахава. Але больш даводзілася чытаць рапартаў ды загады. Нават дамоў на Замкавую вуліцу ў Віцебску прыносіў тое, што не паспяваў адолець у штабе.

ПАРТЫЗАНСКІ ФАТОГРАФ

Пятро ГЛЕБКА

ВЫЗВАЛЕНАМУ МІНСКУ

Не марна мы таілі мару —
Яна збылася: у прасцяг,
Ярчэй ад полымя пажару,
Над Мінскам зноў узвіўся сцяг,
Чырвонай Арміі рукою
Пранесены праз люты бой.
І так навокал стала светла,
Што з гэтай радаснай пары
Глядзяць руіны болей ветла
І абгарэлыя мury,
Нібы на чорны дробны брук
Упалі зоры з шчодрых рук
І асвятлілі ўсю краіну.
На бляск узняўся цэлы люд,
І Мінску нашаму, як сыну,
Сталіца-маці шле салют:
— За вернасць шчырую ў баях
Благаслаўлены ты ў вяках! —
Жыві ж, красуйся, горад
стольны,
З руін да славы уставай,
Ты стаў зноў навекі вольны,
І над табой з краю ў край
Гарыць чырвоны, яркі сцяг —
Знак адраджэння і жыцця.

1944 г.

Валерый ШЫХАНЦОУ

ПАМЯЦЬ

Бы навальніца,
грыгнула вайна,
Палалі хаты,
слаўся дым гаркавы...
Паўстаў народ,
паўстаў, нібы сцяна,
На бой рашучы,
бой святы і правы.
Ці злічыць хто
загінуўшых тады,
Ці зведае хто
страці нашай горчы!
Мы помнім іх,
мы помнім праз гады
Салдат Айчыны —
мужных, смелых,
гордых.
Каб пакланіцца ім —
заўжды жывым —
Прыходзім мы
на плошчу Перамогі...
Давай жа, дружа,
моўчкі пастаім
Прад імі мы
у карауле строгім.

А ДНОІЧЫ ў Кіеве давялося мне пабываць у доме Уладзіміра Яромава, былога камандзіра 27-й партызанскай брыгады імя Кірава. Успомнілі ваенныя гады, мілую нашаму сэрцу Беларусь. У старой запіснай кніжцы партызанскага камандзіра мне кінуўся ў вочы запіс: «Георгій-фатограф. Год нараджэння — 1924-ы. Загінуў у Ласках 29 верасня 1943 года». Калі гэта Георгій Міраносаў, пра якога мне ў свой час партызаны расказвалі, то чаму «фатограф»?

— Ён фатограф-аматар, — растлумачыў Яромаў. — Ну, а калі хочаш ведаць падрабязнасці, то збірайся ў дарогу.

Так я, настаўнік, стаў следзіць. І з таго часу некалькі гадоў ішоў па слядах адважнага камсамольца, ...Партызан было сямёра. Выканаўшы заданне, яны вярталіся дамоў на лясны Папоў востраў, дзе цягнуліся зямлянікі 27-й партызанскай брыгады.

Траціў суткі без сну, стомлена сьціскаў валіць з ног. Па дарозе на востраў завярнулі для кароткага прывалу на хутар Ласкі. Тут сям'я Дубенкаў заўсёды гасцінна прымае партызан.

Партызаны ўмываліся, калі прыбегла дзяўчынка: «Там немцы з паліцамі!» Хто ў чым быў — да зброі. Пачуўся загад: «Хлопцы, перабегце — у лес». І не ведалі яны, што к лесу падыходзілі ўжо жандары і паліцаі, што супраць іх маленькай групы кінула цэлая рота карнікаў.

Партызаны накіраваліся к лесу. Падрэзанае аўтаматнай чаргой раптам надламалася каржакаватае цэла камандзіра Анісія Кісліцкага. Георгій — самы малады — наперадзе. Толькі б дабегчы да дуба, толькі б дабегчы! Міраносаў прыняў рашэнне — укрывшыся за дрэвам, прыкрыць агнём таварышаў. Георгій страляў рэдка: эканоміў патроны.

Цышыня настала раптоўна.

Калі ж паліцаі, усё яшчэ асцерагаючыся выстраляў, наблізіліся да дуба, яны ахнулі: на зрытай кулямі зямлі, абхапіўшы рукамі карабін, ляжаў... гаспадар фотаатэлье «Жорж і К».

Цэла юнага партызана фашысты кінулі ў яму. Сам начальнік паліцыі Каранчук тупаў ботамі па вільготным пяску ў старадаўнім нараўлянскім парку, каб і следу ад магілы не засталася. Ні здрадніку Каранчуку, ні яго падручным і ў галаву не прыходзіла, што гэта зусім не канец Георгія Міраносава, што яшчэ доўга ён будзе працягваць сваю справу месціўца, патрыёта.

В АСЕННЮ 1943 года, неўзабаве пасля гібелі Георгія, фронт набліжаўся да Нароўлі. Паліцаі пачалі разбегцца хто куды. Былі і такі, што падаліся ў партызанскія атрады суседніх раёнаў. Разлік быў прасты — як марга далей ад дому наўрад ці хто іх пазнае, тым больш што ў атрады кожны дзень уліваюцца новыя людзі. Але іх пазнавалі.

...У невялікім гарадку жоны на вачах. І яшчэ да вайны ў Нароўлі многія добра ведалі сям'ю Міраносавых. Калі бацька вяртаўся з работы дамоў, з ім пачціва віталіся дзеці і дарослыя. Бо працоўная біяграфія Сяргея Трафімавіча пачыналася і праходзіла на вачах у землякоў. Яшчэ падлеткам ён стаў бляхаром. Потым — матросам. Усю грамадзянскую вайну быў механікам на пароходзе «Звягін», партызанам удзельнічаў у ліквідацыі банд Пятлюры.

І сыны падраслі такімі ж дапытлівымі, умелымі хлопцамі. І яшчэ васьм па якой прычыне гэтую сям'ю добра ведалі ў Нароўлі. Справа ў тым, што на першы свой заработак старэйшы сын Сяргея набыў «фотакор» і стаў умелым аматарам.

— У нашым гарадку фотаатэлье не было, і таму, як вяселле або выпускны вечар, клічуць мяне, — успамінае

Сяргей Міраносаў. — Малодшы брат Георгій таксама захапіўся фатаграфіяй. Праўда, ён усё больш прыроду любіў здымаць.

Да пачатку вайны 17-гадовы Георгій лічыўся ўжо ўмелым фотааматарам. Аб гэтым і ўспомнілі ў штабе партызанскага атрада, калі спатрэбілася «ўзяць на ўлік» усіх здраднікаў. З чарговай партызанскай поштай у Нароўлю прыйшоў загад: Георгію Міраносаву даручалася зрабіць здымкі паліцаяў.

Неўзабаве ў несамавітым на выгляд доміку адкрылася фотаатэлье з шыльдай «Жорж і К». Самаробны фанерны шчыт клікаў і вабіў: «Паны афіцэры і супрацоўнікі паліцыі абслугоўваюцца без чаргі».

Георгій асцярожна намякаў знаёмаму паліцаю, маўляў, ён, Георгій, такія партрэты зробіць — ні адна фройлен не ўстаць. Тры дні Міраносаў быў у трывозе — няўжо паліцаі не спакусяцца магчымасцю адлюстраваць сябе? На чацвёрты прыйшлі з паліцыі — збіраўся.

Шэф нараўлянскай паліцыі Каранчук быў ветлівы: — Улічы, Георгій, работа адказная. Будзеш здымаць лепшых супрацоўнікаў паліцыі!

І Міраносаў стараўся...

Георгій бачыў на матавым шкле «фотакора» ўсмешлівыя, п'яныя, нахабныя, баязлівыя, жорсткія, аднолькава ненавісныя твары. Хто-хто, а Георгій ведаў «лепшых» супрацоўнікаў паліцыі. Гэты расстраляў у суседнім сяле сям'ю старшыні калгаса. І грудное дзіця не пашкадаваў. А той, калі прыбылі карнікі, хадзіў па хатах і выганяў на расстрэл партызанскія сем'і.

На святанні здымкі паноў паліцаяў, упакаваныя ў чорную паперу, адправіліся ў гідры з двайным дном на Папоў востраў у штаб партызанскай брыгады.

У штабе брыгады ўважліва вывучалі фізіяноміі здраднікаў. Тут таксама былі задолены работай Георгія. Гэ-

та было вясной сорок трэцяга. А ў верасні пасля чарговай з удзелам Міраносава дыверсіі на электрастанцыі прыйшоў з лесу доўгачаканы загад: Міраносавым — бацьку і сыну — дазволілі пакінуць Нароўлю. Збылася мара Георгія — ён стаў партызанам.

У КАНЦЫ 1946 года дэмабілізаваўся з арміі старэйшы брат Жоры — артылерыст капітан Сяргей Міраносаў. Ён забраўся на паддашак бацькоўскай хаты. У тайніку знайшоў скрынку з негатывамі. Было іх больш за сотню. Глянюў на святло, вачам сваім не паверыў — паліцаі! Сяргей — да бацькі: адкуль, маўляў, гэтыя негатывы? «Георгія работа. За яе ён нават атрымаў падзяку камандзіра брыгады. Калі ж у лес да партызан адыходзіў, папярэдзіў: «Негатывы, бацька, я ў надзейнае месца схаваў. Прыдуць нашы, перадам куды трэба».

— Волю брата давялося выконваць ужо мне, — расказвае Сяргей Міраносаў. — Мне падзякавалі за знаходку, і я зрабіў фотакопіі. Бо тады, у сорок трэцім, многім паліцаям удалося ўцячы.

Шэфа паліцыі Каранчука затрымалі ў Мінску. Як высветлілася, ён змог пралезці ў рады наступаючай Савецкай Арміі. А пасля дэмабілізацыі ўладкаваўся майстрам на завод. Другога паліцая — Вераксу — затрымалі ў 1960 годзе ў Чарнігаве. Толькі аднаму з «калекцыі» Георгія Міраносава ўдалося скрыцца ад адплаты. Былы паліцай Шэраш знайшоў сабе прытулак за рубяжом. Усе астатнія сталі перад судом.

Вось якая гісторыя адкрылася, калі я адправіўся па слядах кароткага запісу ў старым блакноце былога партызанскага камандзіра, цяпер прарэктара Кіеўскага ўніверсітэта В. Яромава: «Георгій-фатограф. Год нараджэння — 1924-ы. Загінуў у Ласках 29 верасня 1943 года».

Б. ХАНДРОС.

Краявіды ў ваколіцах Івянца.

Фота У. ДАГАЕВА.

Яму раптам да болю захацелася ўбачыць жонку і дачку — Розу і Леніну. І Тахуння за манастырскай сцяной ператварылася ў Дзвіну. Выраслі на яе пустынным беразе старыя віцебскія дамы. І ён, камбрыг Смушкевіч, стаяў не ў манастырскай трапезнай, а там, у горадзе, дзе прайшлі гады воінскай службы, дзе чуў словы падзякі ад самога наркома Варашылава, калі прыязджаў ён на вучэнні віцебскіх авіятараў.

Як там без яго брыгада? Хутка ёй дзесяць гадоў. І юбілей — без яго... Што ж, сюды напасіўся сам. І з некалькіх месяцаў, як у казцы, перажыў чарадзейнай ператварэнні: да Масквы ляцеў камбрыг Віцебскай авіябрыгады Якаў Смушкевіч, з Масквы да Парыжа — нейкі камерсант у светлым камісоне, а на іспанскую зямлю сышоў генерал Дуглас.

Былі з ім разам таварышы-беларусы, лётчыкі, з яго брыгады. Вось і сёння збіраюцца

на навагоднюю вячэру. За сталом ён скажа ім пра самзе галоўнае. Скажа пра тое, што неба над Мадрыдам цяпер, пасля двухмесячнай адчайнай барацьбы, належыць нам.

Ён выцягнуў з верхняй кішэні куртку запіснаю кніжку, куды заносіў прыбыткі і выдаткі рэспубліканскіх ваенна-паветраных сіл. Прыбыткаў было больш. І ўсё ж...

Кніжка адкрылася на прозвішчы Хасэ Галарс, зноў нагадваючы пра тое, аб чым успаміналася з болей у сэрцы...

Гэта здарылася нядаўна. Хасэ пасадзіў самалёт на зямлю, захопленую ворагам. А праз дзень фашысты скінулі над Мадрыдам скрыню. У ёй быў пасечаны на часткі труп лётчыка і запіска: «Гэта падарунак камандуючаму паветранымі сіламі чырвоных, няхай ведае, што чакае яго самога і яго бальшавікоў».

Хасэ Галарс — гэтае імя прыдумаў сам генерал свайму

ываванцу пз Віцебскай авіябрыгадзе Валодзю Бачарову.

Што скажа ён Валодзевай маці? Што скажа іншым мацярам, чые сыны ваююць за свабоду і шчасце Іспаніі? Ці зразумеюць іх сэрцы высокія словы аб дапамозе, аб абавязку, аб братняй салідарнасці? Павінны зразумець!..

І сёння ён за сталом паўторыць тыя словы, якія надрукаваны ў «Правде»: «Працоўныя Савецкага Саюза выконваюць толькі свой абавязак, аказваючы пасільную дапамогу рэвалюцыйным масам Іспаніі. Яны ўсведомляюць, што вызваленне Іспаніі ад прыгнёту фашысцкіх рэакцыянераў не ёсць прыватная справа іспанцаў, а агульная справа ўсяго перадавога і прагрэсіўнага чалавецтва».

На драўлянай лаўцы ля сцяны сядзелі ў абдымку два лётчыкі. Дуглас пазнаў іх. Гэта былі зусім юны іспанец з Гранады Антоніо Рамэрас і Мікалай Яскін.

Сельскі хлопчык, выпускнік Віцебскага аэраклуба, Коля Яскін прыйшоў у вялікую авіяцыю па камсамольскай пущэцы. Генерал ведаў, што ў гэтага хлопца добрая памяць і глыбокія веды ў літаратуры.

— Севілія! Кардова! Гранада! — выкрыкваў, нібы баючыся, што яго спыняць, Антоніо.

— Віцебск! Магілёў! Мінск! — кідаў у адказ Мікалай. І можа таму, што пачуў слова Гранада, прачытаў свайму іспанскаму сябру радкі Святалова:

Я хату покинул,
Пошел воевать,
Чтоб землю в Гранаде
Крестьянам отдать.

Ці разумеў гэтыя словы Антоніо? Напэўна, разумеў, бо ківаў у такт вершам. А потым раптам дастаў з-за пазухі таннае выданне нейкай кніжкі і пачаў чытаць уголас па-іспанску.

Што гэта было, Дуглас не ведаў. Але ён чуў у мелодыч-

ных і чаканых радках горыч і боль зямлі, на якую паклікаў яго інтэрнацыянальны абавязак камуніста. Ён чуў суровую песню краіны, якая прагне любві і свабоды.

Відаць, Мікалай спытаў у Антоніо пра аўтара. І генерал пачуў ужо знаёмае імя: — Федэрыка Гарсія Лорка!..

2.

5 чэрвеня 1973 года

«Дарагі сябра Антоніо! Віншую з днём нараджэння твайго любімага паэта Федэрыка Лорка!»

Цяпер, праз трыццаць сем гадоў пасля яго смерці і нашай з табой першай сустрэчы, я магу сказаць, што ён — і мой любімы паэт.

Перачытваю яго вершы, а многія я ведаю напамыць, —
[Заканчэнне на 7-й стар.]

Голас Радзімы

№ 28 (1290)

НЕ БАГІ ГАРШКІ ЛЕПЯЦЬ

Ніколі раней у ціх Івянец не з'яжджася адразу столькі майстроў, ад умення і таленту якіх залежыць слава беларускага ганчарнага мастацтва. Сустрэча ганчароў, што адбылася ў мінулым месяцы, называлася навуковым словам сімпозіум. Сведчыла ж яна аб вялікай пашане і беражлівасці да невычэрпных крыніц народнай творчасці, яе лепшых традыцый, якія пастаянна ўзбагачаюцца і атрымліваюць сучаснае гучанне.

Навукова-практычны семінар або сімпозіум праводзіўся па ініцыятыве Рэспубліканскага дома мастацкай самадзейнасці і Саюза мастакоў Беларусі. На яго з'ехаліся ганчары з усіх абласцей рэспублікі, праслаўленыя і пачынаючыя, майстры старэйшага веку, што прынялі эстафету ад дзедаў і бацькоў, і зусім маладыя, толькі нядаўна адчуўшы цягу да падатлівай гліны. З вядомай сваімі слаўнымі ганчарнымі традыцыямі украінскай вёскі Апошня ў Івянец быў запрошаны народны ўмелец В. Амяльяненка, з Літвы — ганчары-сокай культуры і вялікага таленту А. Валюшыс. Кож-

ны дзень выкладчыкі Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута, мастацтвазнаўцы, майстры-керамісты чыталі ўдзельнікам семінара лекцыі аб беларускім народным прыкладным мастацтве, па тэхналогіі вытворчасці керамікі, аб традыцыях Івянецкай керамікі, аб мастацкай кераміцы наогул, яе гісторыі і наватарстве.

Сучасная беларуская народная кераміка — жывы працяг шматвяковых традыцый, узбагачаных творчымі дасягненнямі многіх пакаленняў таленавітых майстроў. Археалагічныя ж раскопкі дапамагаюць усталяваць, што першыя ўзоры керамічнага посуду на тэрыторыі нашай рэспублікі належыць да эпохі неаліту. Беларусь была багатая глінамі, лясамі і рэкамі (сыравіна, дровы, вада), так неабходнымі для развіцця ганчарнай вытворчасці. А чалавек, нават першабытны, быў ужо вельмі назіральным. Ён заўважыў, што пасля дажджу на гліністай глебе ў слядах ад капытоў жывёлін збіраецца вільгаць — значыць гліна не прапуськае ваду; звярнуў увагу і на тое, што мокраму кавалку гліны

можна надаць любую форму, а трапіўшы на агонь, яна робіцца трывалай і вогнеўстойлівай.

Пачынаючы з X стагоддзя можна ўжо больш дакладна прасачыць фарміраванне рысаў, якія потым сталі тыповымі менавіта для беларускай керамікі. Гаршкі, міскі, гарлачы, збанкі, макотры, спарышы аздабляліся гравіраваным лінейна-хвалістым узорам, штрыхамі і кропкамі, у XII стагоддзі ўжывалася паліва. Многія стагоддзі, што мінулі з тых далёкіх часоў, нязначна змянілі форму сучасных керамічных вырабаў, зрабіўшы яе толькі больш вытанчанай, але ўзбагацілі дэкор, удасканалілі тэхналогію і палівы.

Акрамя вытворчасці бытавога посуду ў XVII стагоддзі на Беларусі высокага ўзроўню дасягнула вытворчасць кафляў у мястэчку Копысь. Адсюль паходзіў праслаўлены беларускі майстар Іван Максімаў, які першым у Расіі наладзіў вытворчасць паліхромнай кафлі. На будаўніцтве Нова-Іерусалімскага храма працаваў ганчар з Мсціслаўля Сцяпан Іваноў па прозвішчу Палубес. Яго працы зрабілі рэвалюцыю ў рускай архітэктурнай кераміцы. Па свайму таленту Сцяпан Іваноў можа стаяць побач з такімі сусветна вядомымі керамістамі, як Лука і Андрэа дэла Робія і Бернар Палісі.

Аднак у другой палове XIX і пачатку XX стагоддзяў мастацтва беларускіх ганчароў прыходзіць у заняпад. Газета «Наша ніва» пісала тады: «І нашы ганчары наперад не ідуць. У Івянцы, напрыклад, робяць нават добрыя кахлі, але затое гладышы, міскі, місачкі толькі такія, якія хіба Каің з Аведем яшчэ ляпілі на пастві забаўляючыся».

Сёння на міжнародных выстаўках і кірмашах беларуская кераміка займае сярод экspanатаў віднае месца. Вырабы ганчароў з Івянца пастаўляюцца ў Балгарыю, Францыю і іншыя краіны.

Поспех беларускім керамічным вырабам прыносіць іх традыцыйнасць і народнасць, прасгата і пластычнасць формы.

Але час уносіць свае карэктывы і ў старадаўняе рамяство ганчароў. Рэчы, вырабленыя ім, паступова губляюць сваё першапачатковае прызначэнне. Чысціня формы, яркасць палівы робяць іх усё больш дэкаратыўнымі, і яны гарманічна ўпісваюцца ў сучасны гарадскі інтэр'ер.

Пытанне традыцыйнасці і сучаснасці беларускай керамікі было, бадай, асноўным на семінары. Роля мастакоў і мастацтвазнаўцаў, якія чы-

талі лекцыі, знаёмліліся з вырабамі ганчароў, вельмі дакладна прасачыць фарміраванне рысаў, якія потым сталі тыповымі менавіта для беларускай керамікі. Гаршкі, міскі, гарлачы, збанкі, макотры, спарышы аздабляліся гравіраваным лінейна-хвалістым узорам, штрыхамі і кропкамі, у XII стагоддзі ўжывалася паліва.

Вялікую карысць прынесла беларускім ганчарам сустрэча з майстрамі з суседніх рэспублік, прадстаўнікамі братніх культур. Семінар, які працягваўся цэлы тыдзень, пачаўся не з лекцыяў, а з практычных заняткаў. Усе ганчары былі запрошаны на Івянецкую фабрыку керамікі, дзе кожны з іх атрымаў матэрыял, ганчарны круг і меў магчымасць зрабіць рэч па свайму густу.

— Было вельмі цікава паглядзець, як працуюць мае беларускія калегі, і самому папрацаваць разам з імі. У кожнага ж ёсць чаму павучыцца, — гаварыў В. Амяльяненка. — А самае галоўнае, што ў мяне застаюцца тут нават не сябры, а радня.

Маладых ганчароў, што прыехалі з Оршы, Бабруйска, Барысава, Мазыра, у якіх яшчэ не хапае дасканаласці, семінар многаму навучыў, даў магчымасць бліжэй пазнаёміцца з творчасцю старэйшых беларускіх ганчароў.

Было тут і ўзаемнае ўзбагачэнне. Майстры кожнага ганчарнага цэнтру ўнеслі многа самабытных рысаў у нашу нацыянальную кераміку. Для сучаснага побыту больш характэрнай з'яўляецца паліўная пасуда, але на поўдні рэспублікі ў Гомельскай, Брэсцкай і часткова Гродзенскай абласцях і цяпер вырабляецца чорна-глянцаваная кераміка. Адным са старажытнейшых і найбольш значных цэнтраў ганчарства была і застаецца вёска Гарадная на Брэстчыне, дзе вялікія запасы лепшай у Беларусі гліны. Тут і цяпер жывуць і працуюць ганчары высокага класа.

На Віцебшчыне пасуда вызначаецца дакладнасцю сілуэта, на Гомельшчыне форма больш спрошчаная, у ёй лёгка ўгадваецца цыліндр, шар, конус.

Словы «Івянец» і «кераміка» непадзельныя. Гэты старажытны горад — самы буйны цэнтр сучаснай керамікі. Штогод фабрыка выпускае 30 новых узораў ган-

чарных вырабаў. Вазы рознай формы, глянкі, міскі, прыборы для напіткаў, кубкі, сервізы, зробленыя рукамі Івянецкіх майстроў, пазнаеш адразу па ўзору. Прамыя і хвалістыя лініі карычневага, белага і зялёнага колераў ствараюць своеасаблівыя геаметрычныя ўзоры і нібы поспілкай укрываюць паверхню. Малюнак заўсёды ўдала гарманіруе з формай, і выраб успрымаецца як адно цэлае.

Закончыўся семінар выстаўкай з тых самых работ, якія ганчары прывезлі з сабой і зрабілі ў Івянцы за тры сем дзён, што яны прабылі тут. Выстаўку размясцілі на двары фабрыкі, дзе гліняны посуд успрымаўся некай надзвычайнай натуральнасцю і да месца. Усе гэтыя рэчы ад зямлі, вады, лесу дзіўна пасавалі да зялёнай травы, блакітнага неба і чорнай пахучай зямлі. Срэбрам адлівалі пад яркімі промнямі сонца чорна-глянцаваныя гладышы, спарышы і вазы праслаўленага майстра Антона Такарэўскага. Глянкі Уладзіміра Татарыса развесілі на імправізаваным плоце.

Як какетлівыя паненкі, апаганутыя ў стратэгія самаатканя спаднічкі, узяўшыся рукамі ўбок, выстраіліся графіны, вазачкі, цэлыя наборы і асобныя рэчы, зробленыя Антонам Пракаповічам.

Быццам жоўтыя галоўкі сланечнікаў жаўцелі на траве міскі, збанкі, гарлачы Івана Малчановіча. У гэтых вырабаў, здаецца, ёсць душа, такая ж адкрытая, жыццерадасная і прстая, як у іх аўтара. І. Малчановіч — майстар буйной формы. Каб убачыць такую рэч загадаў, у сваім уяўленні, патрэбна прыроднае пачуццё гармоніі.

На гэтай выстаўцы перад майстрамі, якія прадставілі свае вырабы, выступіў дацэнт Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута, кандыдат мастацтвазнаўства Віктар Гаўрылаў. Ён падрабязна спыніўся на творчасці кожнага, зрабіў заўвагі, пахваліў, даў парады. На семінары ганчары яшчэ раз адчулі, як патрэбна іх работа людзям, які вялікі клопат пра тое, каб не пагаслі на Беларусі ганчарныя печы.

Дзіяна ЧАРКАВА.

Узоры беларускай керамікі.

ЗВАНЫ ГРАНАДЫ

[Заканчэнне. Пачатак на 4-5 стар.]

здаецца, што ў паззіі Лоркі ёсць і маё жыццё з маркотамі і радасцямі, з баямі і перамогамі, любоўю і нянавісцю.

Яму споўнілася 6 семдзесят пяці! Але ён застаўся маладым, як Пушкін, як Лермантаў, маладзейшым за нас з табою цяперашніх. А яго вобраз, яго паззія асвятлялі наша жыццё.

Вершы Лоркі былі са мною

на Вялікай Айчыннай. І цяпер, выступаючы перад маладымі, — а мне часта дзводзіцца гэта рабіць, — абавязкова прыводжу яго радкі. І ўяві сабе, нікога не здзіўляе, што палкоўнік у запасе, сівы вязка, чытае лірычныя вершы іспанскага паэта.

Я ўпэўнены, што і ты ў Маскве з таго часу, як стаў грамадзянінам нашай краіны, не раз чытаў па-іспанску і паруску сваім таварышам Лорку. Памятаеш той навагодні вечар? Ну, вядома, не забуду, у

самы разгар прыехаў да нас Міхаіл Кальцоў. Як узрадаваўся генерал Дуглас — наш дарагі Якаў Уладзіміравіч. Як узрадаваліся мы ўсе. З якой горыччу раскажаў нам Кальцоў, што фашысты забілі Лорку і ўтойваюць гэта ад народа. І потым мы ўсе ўсталі — рускія і іспанцы — і далі клятву адпомсціць за паэта.

І яшчэ памятаю, як сумна пад гітару вы спявалі вершы Лоркі.

У Іспаніі, напэўна, не святкуюць дзень яго нараджэння. Калі мы бачыліся нядаўна пасля тваёй паездкі туды, ты сказаў: «Там у нас нявесела».

Жандармерія чорная смачет, Усевя свой путь нострамі, на которых поэзия гибнет, стройная и нагая...

Памятаеш, Кальцоў раскажаў нам, што Лорка перад смерцю прачытаў сябрам п'есу «Дом Бернарды Альбы»? Дык вось, у нас у Віцебску народны тэатр паказаў яе да юбілею паэта. Пастаноўшчык — выпускнік мастацкага інстытута Аляксандр Нісневіч. Рэжысёр-педагог —

Мікалай Цішачкін. Мастак — Аляксандр Дасужаў. А ролі сыгралі ў асноўным маладыя людзі, такія, якімі былі мы ў тым далёкім годзе. Гэта выкладчыкі Ніна Купрыянава і Надзея Баранава, аператар Яўгенія Маркіна, швачка Уладзіслава Казлоўская, работніца Ядвіга Пушкова і Тамара Собалева, рэгістратар Надзея Маскалёва і пенсіянерка Таццяна Капытава. Вядома, яны ніколі не бачылі Іспаніі. Яны толькі ведаюць яе па кнігах. Але яны любяць Лорку, і іх любоў я адчуў на спектаклі.

І зноў гучала для глядачоў і для мяне музыка Альбеніса, Тарола, Гранадаса.

І зноў я чуў голас Іспаніі, якая пакутуе ў няволі. Але і за турэмнымі кратамі б'ецца яе будучыня, працянаецца ў людзях магутная сіла свабоднага чалавека. Гэтую будучыню апяваў Лорка ў п'есах і вершах.

Колоколам Кордовы зорька рада. В колокола звонкие Вей, Гренада.

Я спецыяльна перад прэм'ерай зноў прачытаў п'есу. Не буду перакідаць змест: ты яго добра ведаеш. Але ў кнізе былі словы Лоркі, якія я перапісаў для цябе: «Тэатр — гэта школа слёз і смеху, гэта трыбуна, з якой можна свабодна выкрываць заганы аджыўшай або ілжывай маралі і растлумачваць на жывых прыкладах вечную непаўторнасць чалавечага пачуцця».

Ці ёсць усё гэта ў спектаклі маіх землякоў — няхай робяць вывад крытыкі...

Дарагі Антоніо! Ты ведаеш, я заўважыў дзіўнае супадзенне. Лорка пражыў столькі, колькі Пушкін. І роўна праз сто гадоў... І абодва нарадзіліся ў чэрвені... І абодва равеснікамі засталіся ў вядох.

Яшчэ раз віншую з днём нараджэння вялікага паэта Іспаніі, нашага паэта Федэрыка Гарсіі Лоркі і запрашаю цябе на 1000-гадовы юбілей нашага горада. Будзеш дарагім госцем у Віцебску. Абдымаю цябе. Твой Мікалай Яськін».

Д. СІМАНОВІЧ.

3 ліпеня на мінскім стадыёне «Дынама» адбылося ўрачыстае адкрыццё фіналу другога Рэспубліканскага спартыўнага агляду-конкурсу вучняў васьмігадовых і

сярэдных школ. Ён прысвечаны 29-й гадавіне вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Больш за восем тысяч хлопчыкаў і дзяўчынак з усіх

абласцей прынялі ўдзел у гімнастычных выступленнях. **НА ЗДЫМКУ:** выступаюць юныя спартсмены. **Фота М. БАНДАРЫКА.**

16 ЧЭРВЕНЯ споўнілася сто гадоў з дня нараджэння праслаўленай рускай спявачкі Антаніны Васільеўны Няжданавай.

Юнацтва Няжданавай прайшло ў Адэсе. Яна нарадзілася ў сям'і сельскага настаўніка і атрымала ў спадчыну ад бацькі, які добра граў на скрыпцы, музычнасць, што праявілася ўжо ў раннім узросце.

Пасля заканчэння гімназіі Няжданава пачала займацца педагогічнай работай, але ўсё больш і больш нястрымным становілася яе захапленне спевамі. Яна едзе ў Пецярбург, але там спроба паступіць у кансерваторыю не ўвянчалася поспехам, і толькі ў кастрычніку 1899 года дзяўчына была прынята ў клас прафесара Умберта Мазэці, запрошанага ў той час у Маскву дырэктарам кансерваторыі.

За год да гэтага, восенню 1898 года, у клас выдатнага чэшскага спевака Антаніна Барцала, таксама запрошанага ў Маскоўскую кансерваторыю, паступіў дваццацітрохгадовы высокі і стройны юнак Васіль Пятроў, якому суджана было разам з Няжданавай, Шаляпіным і Собінавым ўваходзіць у бліскучыя старонкі ў гісторыю Вялікага тэатра ў Маскве. Не раз Пятроў выступаў і ў сценах кансерваторыі разам з Няжданавай, якой усе члены экзаменацыйнай камісіі нязменна ставілі вышэйшы бал. І вось у красавіку 1902 года, за месца да заканчэння кансерваторыі,

яна дэбютавала на сцэне Вялікага тэатра.

Першыя выступленні Няжданавай адбыліся ў операх Глінкі «Іван Сусанін» і «Руслан і Людміла». Мяркуючы па шматлікіх водгуках прэсы і ўспамінах сучаснікаў, Няжданава адразу заваявала прызнанне, дзякуючы здзіўляючай прыгажосці голасу і той асаблівай напеўнай выразнасці, якая ўласціва рускай вакальнай школе.

Джыльды ў «Рыгалета», Разіны ў «Севільскім цырульніку», Віалеты ў «Травіце», Каля сарка оперных партый было ў рэпертуары папулярнай спявачкі.

Парыжскія гастролі Няжданавай, якая выступала на сцэне Гранд Опера разам з вялікім Каруза і «першым барытонам свету» Ціта Руфа, прынеслі ёй трыумфальны поспех, як і яе працяглая гастрольная паездка

ў кансерваторскія гады, а таксама раманы Мяскоўскага, Аляксандрава, Васіленкі, Новікава і іншых аўтараў. Працягвала спявачка выконваць у канцэртах і рускую вакальную класіку — бессмяротныя раманы Глінкі, Барадзіна, Даргамыжскага, Рымскага-Корсакава, Чайкоўскага, Танеева, Рахманінава, Скрабіна. З такой жа дасканаласцю гучаць у Няжданавай песні Моцарта, Шуберта, Шумана, Грыга, Мюшы, Дворжака.

Да апошніх дзён свайго жыцця, якое абарвалася 26 чэрвеня 1950 года, Няжданава гэтак жа, як і Пятроў і Собінаў, была дастойнай удзельніцай «дзяржаўнага музычнага будаўніцтва», якое разгарнулася ў краіне па ўказанню У. І. Леніна. Пачаўшы педагогічную работу ў 1936 годзе ў опернай студыі імя Станіслаўскага, Антаніна Васільеўна ў 1943 годзе ўвайшла ў састаў прафесуры Маскоўскай кансерваторыі. У наступным годзе ёй была прысвоена вучоная ступень доктара мастацтвазнаўства.

Удасцелена вышэйшых урадавых узнагарод і звання народнай артысткі СССР, Няжданава засталася ў гісторыі рускай мастацкай культуры як вялікая оперная і камерная спявачка, таленавіты вакальны педагог, якая заваявала ўсенароднае прызнанне і сусветную славу.

Ігар БЭЛЗА,
доктар мастацтвазнаўства.

ТАЙНА АБРЫВУ

Недалёка ад пасёлка Занарач, ва ўрочышчы «Бор», ёсць цікавы абырў над возерам. Ён увесь слоены, як пірог. Шматлікія зямныя пласты ўтварыліся, калі раставаў ледавік, і ўся гэта мясцовасць была дном велізарнага Нарачана-Вілейскага вадаёма. Гэта геалагічнае агаленне называецца «Студзянец». Яно аб'яўлена помнікам прыроды.

Шосты пласт у абырве значна адрозніваецца ад астатніх чорна-карычневым колерам. У ніжняй яго частцы знаходзяцца абломкі драўніны і цэлыя ствалы даўным-даўно пахаваных соснаў, а яшчэ ніжэй, пад імі, на светла-шэрым азёрным пяску — драўняныя вугалі, попел і — самае цікавае! — трапляюцца крамянёвыя вырабы першабытнага чалавека. Па суадносінах рэшткаў раслін вучоныя ўзнавілі карціну расліннасці старажытнага свету. Яны прыйшлі да вываду, што ніжняя частка шостага пласту ўтварылася ў час панавання сасновых лясоў і сфагнавых балот, а верхняя — калі тут былі астраўныя ельнікі і асакковыя балоты. Значыць, ужо тады жыў на Нарачы чалавек. Гэта было 10 810 гадоў назад.

В. ВЯЛКОУ.

ЧАРАДЗЕЙКА ОПЕРНАЙ СЦЭНЫ

Вельмі хутка спявачка авалодала і сцэнічнымі навыкамі, якія з бляскам праявіліся ў выкананні такіх ролей, як Таццяна ў «Яўгеніі Анегіне», Валхава ў «Садко», Снягурка і іншыя.

У рэпертуар Антаніны Васільеўны ўваходзілі партыі і заходнееўрапейскага опернага рэпертуару, у якім цэнтральнае месца, пачынаючы з кансерваторскіх гадоў, займаў Моцарт — ад «Выкрадання з серала» да «Чароўнай флейты». Яна выконвала любімыя ўсімі сапрама свету ролі

па краінах Заходняй Еўропы ў 1922 годзе. У 1920 годзе Няжданавай было прысвоена званне заслужанай артысткі рэспублікі, а ў 1925 — народнай артысткі РСФСР, культуру якой яна з гонарам і годнасцю прадстаўляла на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў.

Антаніна Няжданава, працягваючы выконваць класічны рэпертуар на сцэне Вялікага тэатра, удзяляла вялікую ўвагу і творчасці савецкіх кампазітараў. У многіх канцэртах яна выконвала раманы Гліэра, з музыкай якога знаёмілася яшчэ

НАВІНЫ ФІЛАТЭЛІ

Ратным подзвігам беларусаў і іншых сыноў нашай Айчыны, якія змагаліся за вызваленне Савецкай Беларусі, прысвечана нямаля паштовых марак. Яны расказваюць аб героях і падзеях Вялікай Айчыннай вайны.

Мужным абаронцам крэпасці над Бугам пры-

свечаны дзве паштовыя мініяцюры. На адной з іх адлюстраваны фрагмент вядомай карціны «Абарона Брэсцкай крэпасці ў 1941 годзе», другая выйшла да 20-годдзя перамогі над фашызмам. На ёй — славуць Холмскай варты, залатая зорка Героя і помнік загінуўшым воінам.

26 чэрвеня 1941 года ля Радашковічаў пад Мінскам здзейсніў свой бяспрыкладны подзвіг лётчык-беларус Мікалай Гастэла. Пад Масквой у суровым 41-м граміў фашыстаў Леў Даватар. Ён прысвечаны паштовыя маркі, выпушчаныя ў 1942 годзе.

Партызанскай рэспублікай называлі ў гады вайны наш край. Партрэты многіх народных месціцаў змешчаны на паштовых мініяцюрах — Ціхан Бумажкоў, Кірыла Арлоўскі, Ве-

ра Харужая, Канстанцін Заслонаў...

У баях за вызваленне Беларусі загінуў рускі салдат Ю. Смірноў. Яго подзвіг увекавечаны на паштовым знаку, юнаку пастаўлены помнік у беларускім горадзе Арэхаўску.

Ім, вечна жывым у памяці народнай, узведзены абеліск на плошчы Перамогі ў Мінску, адлюстраваны на многіх марках краіны і свету.

Да 25-годдзя вызвалення Беларусі была выпушчана марка — на фоне карты-схемы стратэгічнай наступальнай аперацыі «Баграціён» накіраваныя ўвышнію штыкі манумента Кургана Славы. Тады ж на цэнтральным паштамце Мінска праводзілася гашэнне карэспандэнцый спецыяльным памятным штэмпелем «25-годдзе вызвалення Беларусі».

Л. КОЛАСАЎ.

ГУМАР

Афіцэр сярдзіта ўсклікнуў, глядзячы на салдата:

— Паглядзіце на ваш твар! Чаму вы не пагаліліся?

— Я галіўся сёння раницай, сэр.

— Глупства! У вас на твары трохдзённае шчацінне.

— Я дакладна памятаю, сэр, што я мыліў раницай твар, але нас было чацвёра на адно люстэрка, так што, зусім магчыма, я пагаліў кагосьці іншага.

Адзін сіцыліец на вакзале ў Мілане доўга сачыў за чысцільчыкам абутку. Нарэшце той сказаў яму:

— Што вы тут стаіце? Вам не сорамна ўваходзіць у горад у такіх брудных чаравіках? Сядзіце, я зараз адпалірую вашы чаравікі да бляску.

Праз пяць мінут чаравікі сапраўды зазялі. Сіцыліец не змог стрымаць здзіўлення:

— Выдатная работа! Скажыце, а хто ж вам за ўсё гэта плоціць?

Да старога выклікалі ўрача. — На жаль, я не цудатворца, — сказаў урач. — Я не магу амаладзіць вас.

— Я і не прашу, каб вы мяне амаладжвалі, — адказаў стары, — а толькі хачу мець магчымаць старыцца і далей.

У італьянскім рэстаране наведвальнік, атрымаўшы рахунак, усклікае з жахам:

— Дзесяць тысяч лір за адну вячэру? Спадзяюся, вы зробіце скідку свайму калегу?

— Вы таксама афіцыянт? — Не, рабайнік.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Зак. № 820

